

Реферат на тему: "Символіка кольорів у новелістиці М. Хвильового"

Микола Хвильовий

Реферат на тему:

Символіка кольорів у новелістиці М. Хвильового

Багатогранна творчість, незвичайна постать М. Хвильового мали величезне значення в літературному процесі 20-х років, справляли значний вплив на розвиток українського письменства, культури, суспільно-політичної думки всього ХХ ст. Неперевершений майстер малої прозової форми, М. Хвильовий після М. Коцюбинського й В. Стефаника витворив у нашому письменстві власний стиль, своєрідний різновид лірико-романтичної, імпресіоністичної новели. Уже вихід першої новелістичної збірки "Сині етюди" засвідчив непересічність таланту молодого прозаїка, а на середину двадцятих років він став визнаним лідером цілого літературного покоління.

Новели прозаїка приваблювали не лише тематичною злободенністю, а й стильовою, мистецькою самотністю, засвідчували утвердження нової манери письма. М. Хвильовий починав як неоромантик, хоча в новелістиці легко знайти і впливи імпресіоністичної поетики, і елементи експресіонізму, навіть сюрреалізму. Виразальність у його ранніх творах відчутно превалювала над зображальністю, це була проза музична, ритмізована, навіть незрідка алітерована, з дуже сильним ліричним струменем. Роль сюжету тут дуже незначна, композиція досить хаотична. Послаблення структурних зв'язків на композиційному рівні натомість зрівноважується ритмічною організацією тексту, введенням наскрізних лейтмотивів, виразних символічних деталей. Письменник був неперевершеним майстром у передачі безпосередніх вражень, миттєвих настроїв через предметну чи пейзажну деталь, через ланцюг асоціацій, через символіку кольорів.

Колористичне сприймання дійсності, що відображається в конструкціях мови, є одним із оцінних елементів будь-якої культури. Словосполучення типу білий як сніг, біла сорочка, сіра свита, чорна година — це усталені фразеологізовані звороти, які активно функціонують у живому мовленні і, зокрема, виступають у ролі знакових, національних зумовлених елементів української культури. У художніх текстах колористичні епітети виконують різноманітні стилістичні функції. Без них важко уявити пейзажний опис, зовнішні і внутрішні характеристики персонажів. Одна із показових стилістичних функцій колористичних епітетів у новелах М. Хвильового — розкриття сутності зображуваної доби.

Збірка "Сині етюди" — визначне явище не лише у творчості Миколи Хвильового, а й в усій поштовтневій українській літературі. Олександр Білецький у 1926 р. назвав цю книжку "першим етапом ... розвитку" сучасної прози. Новели письменника зустріли із

захопленням і читачі, й колеги. Хоча й не обійшлося без закидів у душі часу: синій колір у назві збірки декому видався занадто націоналістичним. Пилипенко у відповідь написав "Червоні етюди", назва яких не залишала сумніву в істинно більшовицькій орієнтації їхнього автора. Ось такі політично-літературні анекдоти породжувала доба ідеологічних протистоянь та звинувачень. Подібних прикладів можна навести чимало. Так, у цей період були створені "Блакитний роман" і "Червоний роман". Тут теж кольори не випадкові. Однак теза про націоналізм збірки "Сині етюди" була безпідставною. Діяли на сторінках новел самовіддані революціонери, переконані комуністи.

Здавна в мистецтві кольорів синій, блакитний уособлюють прекрасну мрію, порив до чогось нездійсненого, далекі обрії щастя. Так, синій птах – романтичний образ жаданого щастя, прекрасної фортуни. Упіймати синього птаха – стати щасливим.

Пристрасність, бурхливий темперамент, романтичне захоплення революційними ідеалами, віра в світле гармонійне комуністичне майбутнє були притаманні переконаному українському комуністові Хвильовому. Доба революції та громадянської війни захоплювала його своєю героїкою, самопожертвою, невідомим, але, вірилося, прекрасним блакитним завтра, до якого вона начебто повинна була привести.

Однією з найважливіших для Хвильового впродовж усієї його творчості була проблема розбіжності мрії і дійсності. А звідси у його новелах майже завжди два часові плани: брудне сьогодення, всі вади якого він аж надто прозірливо помічає, — і протиставлене йому омріяне майбутнє або манливе минуле. Основним композиційним принципом таких кращих новел, як "Синій листопад", "Арабески", "Сентиментальна історія", "Дорога й ластівка" (частково й повісті "Санаторійна зона"), є бінарне протиставлення сцен реальних і вимріяних, уяви і дійсності, романтичних злетів і прикрих приземлень. Усе високе, романтичне, гарне співвідноситься з минулим або майбутнім. Звідси й нестримний політ фантазії, ностальгічні згадки про "тіні середньовічних лицарів" в "Арабесках", і печально-похмурий колорит колись величного князівського палацу, який стає тлом трагічних і жорстоких подій у новелі "Я (Романтика)", і нестримно-наївні мрії Б'янки в "Сентиментальній історії". В ряду цих символів і такий дорогий для Хвильового образ "загірної комуни", яка небагато мала спільного з суворою й непривабливою реальністю будованого комунізму. Письменникові боліла зрада високих ідеалів революції, він намагався застерегти сучасників від поступового зміщання, здрібнення прагнень і мрій.

Новелу "Арабески" (1927) можна вважати своєрідним ключем для розкриття стильової магії Миколи Хвильового. Тут знайдемо чи не всі основні ідеї, колізії, навіть типи героїв, характерні для його прози.

Основний композиційний принцип "Арабесок" — протиставлення уявних і реальних епізодів. Новелу можна прочитати як психологічний етюд, як спробу відображення самого творчого процесу, фіксації потоку свідомості митця, напівусвідомлених ідей та образів, "безшумних шумів моїх строкатих аналогій і асоціацій". Через авторську свідомість примхливо пропускаються картини дійсності, реальні епізоди: "Усе, що тут,

на землі, загубилося в хаосі планетарного руху і тільки ледве-ледве блищить у свідомості", "і герої, і події, і пригоди, що їх зовсім не було, здається, ідуть і вже ніколи-ніколи не прийдуть".

Прекрасним картинам "голубої Савойї", "легко-синьої далі надзвичайного минулого", "феєрверкам гіперболізму" — всім цим незрівнянним видавам минулого або майбутнього протиставлено в "Арабесках" приземлено-реалістичні картини сучасної дійсності.

Марія — Божа й вселюдська мати — центральний гуманістичний символ новели "Я (Романтика)". У цьому високотрагедійному творі, чи не найсильнішому у прозовому доробку письменника, автор безстрашно аналізує одну з основних колізій часу — колізію гуманізму й фанатизму. Розкривається суперечність між одвічним ідеалом любові — і тим фанатичним служінням абстрактній ідеї, доктрині, яке, мов ненаситний молох, зрештою, вимагає зректися всього людського.

Література осмислює дійсність у художніх образах, тому під час аналізу основну увагу треба приділити саме характеристиці образів і не лише героїв твору, а й образів предметів, природи, явищ і т.п.

Ідею твору, ставлення автора до зображеного ми можемо досягнути повною мірою, лише уважно проаналізувавши поетику тексту. Єдність художніх деталей, символів зацікавлює читача, створює психологічну атмосферу прилучення його до світу письменника, цілісно й глибоко розкриває головну думку.

Цінність твору вимірюється його художнім рівнем і значимістю ідеалів, проголошених у ньому.

Мотив ночі, тьми увиразнює враження про чорну, диявольську роботу трибуналу комуни, а отже, й усієї більшовицької системи, яка створила трибунали. Тьма панує над світом після вбивства героєм матері, темним і жорстоким буде майбутнє, яке будується такими як він.

Кольорова деталь - "чорний".

"Це новий синедріон, це чорний трибунал комуни.

"Мої товарищі сидять за широким столом, що з чорного дерева.

"Чорний трибунал у повному складі".

"Темним волохатим силуетом стоїть на сході княжий маєток, тепер - чорний трибунал комуни.

"Тільки біля чорного трибуналу комуни стоїть гнітюча мовчазність".

"Я" про Андрюшу: "Він хоче подалі від цього чорного брудного діла?"

"Чорний трибунал комуни збирається до побігу".

Кольорова деталь "чорний" від побутової (стіл з чорного дерева) трансформується у символічну. Разом з епітетом "волохатий" вона створює образ страшного звіра-сатани ("темний волохатий силует... чорного трибуналу комуни"), який знищує на своєму шляху все живе і світле.

У тексті новели письменник акцентує час розгортання подій — ніч, що символізує невідворотний жах того, що відбувається: "темної ночі в моєму надзвичайному кабінеті

збираються мої товариші", "Північна тьма", "Сонце зайшло. Конає вечір. Надходить ніч". Незмінні атрибути ночі — зорі і місяць — підтримують ідейне навантаження "ночі". Образні контексти з цими словами лейтмотивом проходять через усю новелу: "Город мертвий і йде в дику середньовічну даль. На небі виростають зорі й поливають на землю зелене болотяне світло"; "Місяць стояв у зеніті й висів над безоднею. Далі відходила в зелено-лимонну безвість мертва дорога", "Навкруги пусто. Тільки місяць ллє зелений світ з пронизаного зеніту".

Письменник ніби грає словом, як умілий віртуоз, химерно перепідпорядковує колірні слова: зорі зелені, місяць — зелено-лимонний, місяць — зелений. Акцентування образу місяця в нічному пейзажі не випадково: нічне небесне світило уособлює ідею смерті, розстрілу в контексті новели. Якщо на початку твору місяць асоціюється з мертвим городом, мертвою дорогою, то в кінці неважко помітити логічне завершення цієї образної теми: "Тихо вмирав місяць у пронизаному зеніті".

Як контраст до нічного пейзажу в новелі постає вишуканий поетичний образ перламутрового ранку, який уособлює світле, життєствердне начало. У тексті цей образ контактує з тими структурами, що втілюють напруженість трагічної ситуації, і на цьому тлі настрій тривоги особливо вражає читача: "За вікном ішли росяні ранки і падали перламутри. Проходили неможливі дні", "Це чіткий перламутр на бенкеті голодної країни", "...А ранки цвітуть перламутром, і падають вранішні зорі в туман дальнього бору. ...А глуха канонада росте".

У новелах переважають зорові, кольорові образи: "гаптований захід", "червінькова революція", "бузинковий погляд", "зелена революція".

Отже, стильова манера новел Хвильового близька до імпресіоналістичної. Митці цього художнього напрямку відтворювали світ у його миттєвій видозміні. Картини художників-імпресіоналістів вражають легкістю, прозорістю, нечіткими, розмитими лініями, мазками. Загалом колорит їх, наприклад, полотен К. Моне, світлий, теплий, сонячний. Так і новели Хвильового: його герої осяяні романтичним піднесенням серпанком мрії.

Література

1. Агеєва В. Автор і герой у структурі новели Миколи Хвильового // Слово і час. – 1993. – № 12.
2. Гроно нездоланих співців. – К., 1997.
3. Мукомела О. Невідоме: Сторінки літературної дискусії // Слово і час. – 1990. – № 1.
4. Савицька Л. Лінгвостетичний аналіз новел М. Хвильового "Я (Романтика)" // Дивослово. – 1998. – № 11.
5. Хвильовий М. Твори у 2 т. – К., 1990.